Konstitutionsutskottets betänkande 1984/85:11

om vissa riksdagsfrågor

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal under allmän motionstid väckta motioner rörande bl. a. följande frågor

utskottsorganisationen,
beslutsordningen i riksdagen,
uppskov med behandlingen av riksdagsärenden,
information om riksdagsarbetet,
sammanförande av motioner efter ämnesområden.

Beträffande beslutsordningen i riksdagen föreslår utskottet vissa ändringar i riksdagsordningen (RO).

Den ena ändringen syftar till att slå fast en uttrycklig regel om att ett utskottsbetänkande skall kunna tas upp till omröstning endast när kammaren har arbetsplenum. Härigenom undanröjs en teoretisk möjlighet för att riksdagen vid ett sammanträde, då endast ett litet antal ledamöter är närvarande, på formella grunder tvingas fatta ett beslut som står i strid med riksdagsmajoritetens vilja. Initiativet till lagändringen har tagits i en gemensam motion av företrädare för samtliga riksdagspartier.

I sammanhanget föreslår utskottet med utnyttjande av sin initiativrätt att talmannen skall kunna väcka förslag om att ett utskottsbetänkande skall få avgöras efter endast en bordläggning. Sådan förslagsrätt tillkommer enligt gällande ordning endast utskott.

De motioner som väckts i övriga frågor avstyrker utskottet med hänvisning till tidigare eller pågående utredningsarbete.

Särskilt yttrande (c) har lämnats rörande tillämpningen av den s. k. eliminationsmetoden vid omröstning i riksdagen.

Motionsyrkandena

	Behandlas i utskottets yttr. s.	hemst. p.
1982/83:188 av Bertil Fiskesjö m. fl.(c).	5, 14	2a
I motionen yrkas att riksdagen beslutar att ge talmanskonferensen i uppgift att på det sätt som angetts i motionen utreda beslutsordningen i riksdagen.		
1982/83:423 av Sven-Gösta Signell (s).	12, 16	5
I motionen yrkas att riksdagen måtte besluta att uppdra åt riksdagens förvaltningsstyrelse att vidta åtgärder beträffande tryckning av motioner enligt vad som i motionen framhållits.		

Behandlas i utskottets yttr. s. hemst. p.

1982/83:693 av Sture Palm (s). 9, 16 3

I motionen yrkas att riksdagen beslutar om sådana ändrade regler för uppskov med behandling av riksdagsärenden som angivits i motionen.

1983/84:332 av Gunnar Biörck i Värmdö (m). 2, 12 1

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att frågor om villkoren för svenskt medborgarskap och därav följande förpliktelser och förmåner tillförs konstitutionsutskottets beredningsområde.

1983/84:380 av Gunnar Biörck i Värmdö (m). 10, 16 4

I motionen yrkas att riksdagen uppdrar åt talmannen att inbjuda representanter för massmedierna till överläggningar om ändamålsenliga åtgärder för att öka medborgarnas kännedom om riksdagens överläggningar och beslut.

1983/84:1380 av Monica Andersson (s). 3, 13 1

I motionen yrkas att riksdagen beslutar om en prövning av möjligheterna att inom nuvarande riksdagsordning förstärka det kommunala sambandet, t. ex. genom att ett särskilt kommunalt utskott inrättas.

1983/84:1382 av Görel Bohlin (m). 3, 13 1

I motionen yrkas att riksdagen beslutar ändra benämningen på riksdagens trafikutskott till kommunikationsutskottet.

1983/84:1410 av förste vice talman Ingegerd Troedsson m. fl. (m, s, fp, c, vpk). 7, 14 2b

I motionen yrkas att riksdagen i lämpligt sammanhang beslutar överväga sådan ändring av riksdagens beslutsordning att sådan överrumpling som har exemplifierats i motionen förhindras.

1983/84:2112 av Rune Rydén och Lennart Blom (båda m). 3, 12 1

I motionen yrkas att riksdagen prövar möjligheten att hänföra beredningen av samtliga datapolitiska frågor till *ett* riksdagsutskotts beredning (yrkande 1) (motiv i 2111).

1983/84:2139 av Per Unckel (m). 3, 12 1

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om ansvaret för mediapolitiken inom regeringskansliet,

2. att riksdagen beslutar genomföra en sådan omfördelning av ärenden mellan riksdagens kultur- och konstitutionsutskott att ansvaret för alla massmediafrågor i fortsättningen åvilar konstitutionsutskottet.

Utskottsorganisationen, m. m.

Motionerna

Ärendefördelningen mellan riksdagens utskott tas upp i tre motioner.

Enligt motion 1983/84:332 av Gunnar Biörck i Värmdö (m) bör frågor om villkoren för svenskt medborgarskap och därav följande förpliktelser och

förmåner behandlas av konstitutionsutskottet. Motionären anför principiella skäl för en sådan ordning och pekar härvid på förhållandet att medborgarskapet har en avgörande betydelse för tillämpningen av ett flertal bestämmelser i våra grundlagar och i riksdagsordningen.

Mot bakgrund av erfarenheter i riksdagsdebatten förordas i motion 1983/84:2112, yrkande 1, av Rune Rydén och Lennart Blom (båda m) att riksdagen prövar möjligheten att hänföra beredningen av samtliga datapolitiska frågor till ett utskott. Skälen för detta yrkande utvecklas närmare i motion 1983/84:2111 av samma motionärer. Det framhålls bl. a. behovet av en helhetssyn i dessa frågor. Nuvarande uppsplittring på flera utskott framstår knappast som rationell, menar motionärerna.

En omfördelning av ärenden mellan konstitutions- och kulturutskotten så att ansvaret för alla massmediefrågor i fortsättningen skall åvila konstitutionsutskottet förordas i motion 1983/84:2139 av Per Unckel (m). I motionen poängteras massmediefrågornas samband med yttrandefriheten. Genom att överflytta samtliga mediefrågor till det utskott som har ansvar för grundlagsfrågorna skulle riksdagen enligt motionen skapa en klarare syn på frågornas karaktär (yrkande 2). Motionären tar i sammanhanget också upp handläggningen av massmediefrågor inom regeringskansliet. Dessa frågor handläggs i dag i utbildningsdepartementet. Motionären framhåller att det är regeringen själv som beslutar om departementsorganisationen och ärendefördelningen mellan departementen. Riksdagen bör emellertid, menar motionären, som sin mening ge regeringen till känna att en överflyttning av mediefrågorna till justitiedepartementet är angelägen för att markera frågornas anknytning till de medborgerliga fri- och rättigheterna (yrkande 1).

I motion 1983/84:1380 av Monica Andersson (s) har väckts fråga om inrättande av ett kommunalt utskott i riksdagen. I ett sådant utskott skulle, anför motionären, partierna kunna placera representanter med särskild erfarenhet av kommunal verksamhet. Motionären menar att en sådan ordning bättre än nu skulle tillgodose intresset av en god belysning av effekterna av famlagda förslag för kommuner och landsting.

En fråga om ändrad benämning på trafikutskottet tas upp i motion 1983/84:1382 av Görel Bohlin (m). Benämningen kommunikationsutskottet skulle enligt motionen bättre täcka utskottets ansvarsområde och stämma bättre överens med benämningen på motsvarande utskott i andra länders parlament.

Tidigare behandling

Frågor om utskottsindelningen och ärendefördelningen mellan utskotten har senast utretts av en särskild kommitté som tillsattes av talmanskonferensen hösten 1980. I kommittén var samtliga riksdagspartier representerade.

Kommitténs förslag behandlades av riksdagen under vårsessionen 1983. De ändringar i olika tilläggsbestämmelser till 4 kap. RO som därvid

beslutades har trätt i kraft den 1 juli 1983 (SFS 1983:474).

Till grund för riksdagens beslut förelåg ett enhälligt betänkande av konstitutionsutskottet (KU 1982/83:31). Under ärendets beredning i konstitutionsutskottet hade samtliga övriga utskott beretts tillfälle att yttra sig över utskottskommitténs förslag och med anledning av förslaget väckta motioner.

Konstitutionsutskottet kunde konstatera att det förelåg enighet om att det inte fanns något behov av mer omfattande reformer av utskottsorganisationen. I likhet med kommittén ansåg utskottet att det inte borde komma i fråga att slå samman vissa utskott. Inte heller fanns anledning att bryta upp den gällande utskottsorganisationen genom att bilda nya utskott.

Beträffande medborgarskapslagstiftningen väcktes i en följdmotion (c, fp, m) fråga om att överföra beredningen av ärenden rörande invandrare samt utlännings- och medborgarskapslagstiftning från arbetsmarknadsutskottet till socialförsäkringsutskottet.

Konstitutionsutskottet uttalade att det i och för sig kunde anföras skäl för att medborgarskapslagstiftningen skulle beredas av konstitutionsutskottet. Utskottet ville dock ej motsätta sig att denna lagstiftning flyttades till det utskott som skulle bereda utlännings- och invandrarfrågorna. Konstitutionsutskottet förutsatte härvid att socialförsäkringsutskottet vid behandling av frågor inom medborgarskapsområdet, som är av betydelse i grundlagssammanhang, skulle inhämta konstitutionsutskottets yttrande.

I sitt betänkande tog konstitutionsutskottet upp även frågan om gränsdragningen mellan konstitutionsutskottet och kulturutskottet i massmediefrågor. Utskottet erinrade härvid om tilläggsbestämmelsen i RO 4.6.1 att KU bl. a. skall bereda ärenden om presstöd, lagstiftning om radio, television och film liksom andra ärenden som angår yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet. Kulturutskottet hade enligt RO 4.6.10 att bereda ärenden om radio och television i den mån de inte tillhörde KU:s beredning. Efter en redovisning av bl. a. hur dessa bestämmelser tillämpats under 1971–1981/82 års riksmöten konstaterade konstitutionsutskottet att uppdelningen mellan KU och KrU visat sig vara oklar. I avvaktan på att pågående utredningsarbete om grundlagsregleringen av yttrandefriheten skulle avslutas borde enligt konstitutionsutskottets mening i princip lagstiftningsärenden om radio, television och film liksom andra ärenden angående yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet beredas av KU. Övriga ärenden om radio och television borde beredas av kulturutskottet. Yttranden i dessa ärenden, fortsatte konstitutionsutskottet, borde som regel inhämtas från det utskott som inte har det direkta beredningsansvaret.

Beslutsordningen i riksdagen

Beslutsteknik, m. m.

Motionen

I motion 1982/83:188 av Bertil Fiskesjö m. fl. (c) förordas en utredning om beslutsordningen i riksdagen.

Enligt motionärerna skall beslutsformerna i en parlamentarisk församling garantera att besluten kan fattas i ordnade former och på ett för de deltagande förutsebart sätt. De skall vidare vara så utformade att de inte i sig kan påverka besluten i sak. Det skall vara de deltagandes åsikter i sakfrågan som skall fälla utslaget vid beslutstillfället, inte tekniskt eller taktiskt betingade uppläggningar av själva beslutsordningen. Debatten inför ett beslut skall handla om sakfrågan, inte om procedurfrågor.

Syftet med den föreslagna översynen bör enligt motionen vara att få fram regler för beslutsfattandet som på ett mera entydigt sätt tillgodoser de kriterier som ovan angetts och som därmed kan förhindra upprepningar av de procedurdebatter som förekom inför skattebesluten i december 1982.

En viktig uppgift för utredningen bör enligt motionen vara att otvetydigt klarlägga vilka regler som faktiskt gäller enligt författningen. I det sammanhanget bör utredningen ta ställning till den sammankoppling som förekommer mellan ärenden av skilda slag. En annan fråga för utredningen är innebörden och tillämpningen av den s. k. eliminationsmetoden, dvs. den ordning som används vid beslutsfattandet när mer än två förslag föreligger i samma ärende.

Gällande regler

Ärende i riksdagen avgörs med acklamation, eller, om ledamot yrkar det, genom omröstning (votering). Om det för ett positivt beslut fordras anslutning från särskilt flertal, skall ärendet alltid avgöras genom omröstning (RO 5:3).

Vid acklamation ställer talmannen proposition på varje yrkande som har framställts under överläggningen. Propositionen avfattas så att den kan besvaras med ja eller nej. Talmannen tillkännager hur beslutet har utfallit enligt hans uppfattning och befäster det med klubbslag, om ej omröstning begärs (RO 5:4).

När ärende avgörs genom omröstning ställs mot det yrkande, som enligt talmannens uppfattning har vunnit riksdagens bifall vid acklamationsförfarande, annat yrkande som kontraproposition. När acklamation ej har skett, t. ex. i de fall då det fordras anslutning från särskilt flertal, bestämmer talmannen vilket yrkande som skall vara ja-proposition. Föreligger flera än två yrkanden som kan ställas mot varandra, skall först genom acklamation eller omröstning beslutas vilket yrkande som skall vara kontraproposition (RO 5:5 1 st.).

Omröstning görs öppet. Talmannen tillkännager hur omröstningen har utfallit och befäster beslutet med klubbslag (RO 5:5 2 st.).

Vid omröstning gäller som riksdagens beslut den mening varom mer än hälften av de röstande förenar sig om ej annat anges i regeringsformen eller riksdagsordningen (RF 4:5).

Frågans tidigare behandling m. m.

De två huvudtyper av parlamentariska voteringsmetoder som används när tre eller flera yrkanden föreligger i samma fråga är seriemetoden och eliminationsmetoden. Gemensamt för de båda metoderna är att yrkandena föreläggs de röstande för ställningstagande i viss ordningsföljd. Enligt seriemetoden ställs varje yrkande för sig under omröstning i den på förhand bestämda ordningen ("serien"). Det yrkande som först erhåller fler ja-röster än nej-röster, är antaget. Övriga eventuellt kvarstående yrkanden har fallit. Enligt eliminationsmetoden föreläggs yrkandena till omröstning så att de röstande får ta ställning till två förslag i sänder, vilka ställs mot varandra. Det som segrar går vidare till nästa omröstning medan det andra är förkastat ("elimination"). Till sist återstår endast ett förslag som blir församlingens beslut.

I riksdagen tillämpas sedan gammalt eliminationsmetoden. Mot bakgrund av den kritik som riktats mot denna metod ägnade både författningsutredningen och grundlagberedningen stor uppmärksamhet åt frågan. Författningsutredningen föreslog emellertid att dittillsvarande praxis skulle bibehållas i huvudsak men ansåg att frågan om voteringsmetod ytterligare borde övervägas. Grundlagberedningen diskuterade olika alternativ – eliminationsmetoden i nuvarande utformning, en metod med två voteringsomgångar inom ramen för eliminationsmetoden och seriemetoden. Men även grundlagberedningen stannade för att föreslå ett bibehållande av eliminationsmetoden. Motiveringen var i huvudsak följande:

Det förefaller beredningen klart att ingen voteringsmetod kan tillgodose alla de krav man önskar ställa: att metoden skall vara enkel och lättillämpad, att den skall hindra "taktisk" röstning och förekomma beslut, bakom vilka står endast en minoritet, att varje grupp i riksdagen kan dels markera sin egen ståndpunkt, dels ge uttryck för subsidiära preferenser, osv. Inte heller eliminationsmetoden, såsom den nu tillämpas, går fri från andra däri att den sedan länge tillämpas inte blott i riksdagen utan även inom kommunerna och organisationslivet. En bred majoritet inom riksdagen är till freds med metoden. Under flera år har taktiska manövrer vid voteringarna varit sällsynta. Som regel har de som avser att stödja ja-förslaget i huvudvoteringen avstått från att deltaga i förberedande votering. Beredningen har för sin del kommit till slutsatsen att andra voteringsmetoder i vart fall inte har sådana förtjänster att de uppväger de nackdelar som skulle vara förenade med att bryta bestående ordning.

Folkpartiets ledamot av grundlagberedningen reserverade sig till förmån för seriemetoden. Han framhöll att det i en demokrati bör vara naturligt att parlamentet använder sig av en voteringsmetod som i varje fall ej är behäftad med sådana svagheter, att voteringen av taktiska skäl kan ge ett resultat som icke tillgodoser en majoritets önskan. Vidare hänvisade han till att de flesta europeiska parlament, bl. a. Danmarks och Norges, liksom Europarådet och FN, använder seriemetoden vid sina voteringar.

Vid frågans behandling i riksdagen (prop. 1973:90) väcktes en motion (fp) med samma innebörd som reservationen i grundlagberedningen. Utskottet (KU 1973:26) anslöt sig till det förslag till voteringsmetod som förordats av beredningen och avstyrkte motionen.

I en reservation (fp) vidhölls förslaget att ersätta eliminationsmetoden med seriemetoden. Argumenten var i princip desamma som i reservationen till grundlagberedningens förslag. Reservanten föreslog att talmannen skulle besluta i vilken ordning yrkandena skulle tas upp till omröstning. De förutsatte att liksom i andra parlament där seriemetoden tillämpas en fast praxis i detta avseende skulle utvecklas.

Riksdagen biföll utskottets förslag.

Fråga om en generell kvorumregel, m. m.

Motionen

Utifrån ett tänkt exempel påvisas i motion 1983/84:1410 av Ingegerd Troedsson m. fl. (m, s, fp, c, vpk) att en minoritet i riksdagen under vissa omständigheter skulle kunna driva igenom ett formellt oantastligt riksdagsbeslut som inte överensstämmer med majoritetens vilja.

Enligt RO 5:1 skall ett utskottsbetänkande bordläggas två gånger innan ärendet får företas till avgörande. När ärendet förekommer för tredje gången, dvs. när det på kammarens föredragningslista till visst sammanträde finns upptaget såsom ett två gånger bordlagt ärende, är det formellt klart att avgöras vid detta sammanträde, även om avsikten har varit att hålla arbetsplenum först en senare dag. Denna omständighet kan enligt motionärerna medföra överrumpling. Om ärendet skulle förekomma för tredje gången när inte alla ledamöter befinner sig i riksdagshuset, t. ex. vid ett fredagssammanträde för besvarande av interpellationer, finns det – åtminstone teoretiskt – en möjlighet för endast ett litet antal ledamöter att tvinga fram votering av ett utskottsbetänkande som egentligen var tänkt att behandlas vid arbetsplenum påföljande vecka. Det är avsaknaden av en generell kvorumbestämmelse som gör detta möjligt.

Enligt motionen bör riksdagen i lämpligt sammanhang överväga åtgärder för att förhindra denna möjlighet. En av flera tänkbara lösningar utöver krav på viss närvaro vid beslut som avgörs genom votering kan enligt motionen vara att ett ärende inte får avgöras vid annat sammanträde än sådant som i kallelse och anslag har angivits som arbetsplenum.

Gällande ordning, m. m.

Det finns såväl i regeringsformen som i RO flera regler som uppställer ett skydd mot att en minoritet inom riksdagen skall kunna driva igenom beslut som inte stämmer överens med majoritetens vilja. I motionen nämns som exempel bestämmelser om föredragningslista till kammarens sammanträden och om talmannens skyldighet att föredra ärenden i den ordning som de har tagits upp på föredragningslistan (RO 2:7). Ett annat i motionen nämnt exempel är föreskriften i RO 2:6 om att kallelse till kammarsammanträde skall anslås minst 14 timmar i förväg. En kallelse med kortare varsel kan förekomma men då endast under förutsättning att mer än hälften av riksdagens ledamöter medger att sammanträde får hållas. Den sistnämnda bestämmelsen är en sorts kvorumregel, dvs. bestämmelsen kräver att ett visst antal ledamöter skall vara närvarande för att riksdagen skall vara beslutsmässig. Liknande regler finns för särskilda fall, t. ex. för ändring i RO.

Grundlagberedningen övervägde (SOU 1982:15, s. 279) frågan om att införa en allmän kvorumregel i RO, men avstod från att lägga fram ett förslag i frågan. En allmän kvorumregel skulle enligt grundlagberedningen kunna öppna en obstruktionsmöjlighet för en minoritet. Den bedömdes också kunna leda till tidsförlust och besvär i kammararbetet.

Bordläggning av utskottsbetänkanden

Frågeställningen

Utskottet har uppmärksammat att framställningar från utskotten om att ärenden skall avgöras efter endast en bordläggning ofta görs av hänsyn till planeringen av arbetet i kammaren. Inte sällan anmäler kammarkansliet under hand önskemål hos berörda utskott att några ärenden skall kunna tas upp efter endast en bordläggning och att utskotten skall göra framställning därom till kammaren. Med hänsyn till att initiativet till ett förkortat bordläggningsförfarande sålunda i många fall i praktiken utgår från kammarkansliet, har konstitutionsutskottet tagit upp frågan om talmannen bör ha en självständig förslagsrätt i kammaren till sådant förkortat bordläggningsförfarande.

Gällande ordning, m. m.

Ett utskottsbetänkande skall före ärendets avgörande bordläggas vid två sammanträden med kammaren om inte riksdagen på utskottets förslag beslutar att ärendet skall avgöras efter endast en bordläggning (RO 5:1).

Syftet med bordläggning av utskottsbetänkanden kan enligt grundlagberedningen sägas vara trefaldigt: att varsla riksdagsledamöterna om de ärenden som står inför sitt avgörande, att ge rum för inläsning och

övervägande av betänkandena och att möjliggöra mer än en överläggning i kammaren före avgörandet (SOU 1972:15 s. 278).

Föreskriften om att ett ärende i vissa fall skall kunna avgöras efter endast en bordläggning är en av flera bestämmelser som har till syfte att underlätta snabbehandling av ett ärende. Andra sådana föreskrifter är den i RO 4:1 om att ett ärende kan hänvisas till utskott utan föregående bordläggning, stadgandet i RO 3:11 om förkortad motionstid och bestämmelsen i RO 2:6 att riksdagen kan sammanträda med mindre än 14 timmars varsel om mer än hälften av riksdagens ledamöter medger det. Beslut om förkortad motionstid kan fattas endast på förslag av regeringen. Däremot kan talmannen väcka förslag om hänvisning av ärende till utskott utan föregående bordläggning. Talmannen kan också väcka förslag om sammanträde med mindre än 14 timmars varsel.

Tanken bakom de nämnda bestämmelserna torde ha varit att möjliggöra snabbehandling av brådskande ärenden. Enligt vad som inhämtats från kammarkansliet har emellertid framställningar från utskotten om att ärenden skall avgöras efter endast en bordläggning ofta gjorts av andra skäl och då framför allt av hänsyn till planeringen av arbetet i kammaren. Så är regelmässigt fallet med finansutskottets sammanställningar av statsbudgeten för det kommande budgetåret i riksmötets slutskede. I andra fall har viss debatt förutskickats äga rum viss dag. Sedermera kan det då visa sig att utskottet får svårt att hinna bordlägga ärendet tidigare än vid kammarsammanträdet närmast före den utsatta dagen och begär då att ärendet skall avgöras efter endast en bordläggning. Inte sällan tas initiativet från kammarkansliet. Ett mycket stort antal ärenden kan ibland väntas bli färdiga för avgörande viss dag under det att det till plenum dagen dessförinnan beräknas finnas endast ett mindre antal ärenden. I sådana fall föreslås under hand från kammarkansliet att några ärenden skall kunna tas upp efter endast en bordläggning och att utskotten skall göra framställning härom. Med hänsyn till att sådana ärendeanhopningar resp. otillräckligt belastade arbetsplena ibland uppmärksammas först kort tid i förväg kan det bli komplicerat att i tid få fram en begäran från utskotten att ett ärende skall avgöras efter endast en bordläggning.

Uppskov med behandlingen av riksdagsärenden

Motionen

Enligt motion 1982/83:693 av Sture Palm (s) har gällande regler om uppskov visat sig vara mindre ändamålsenliga. Bl. a. har talmanskonferensens inflytande över uppskovsbesluten närmast visat sig vara en formalitet. Vidare sker framställningar om uppskov ofta så sent att det i praktiken inte är möjligt för riksdagen att avslå dem. En tredje komplikation utgörs av att regeringen och riksdagens verk numera ofta lägger fram förslag för riksdagen under de sista veckorna av ett riksmöte.

Motionären anser att ett slopande av regeln om samråd med talmanskonferensen bör övervägas. Vidare borde i tilläggsbestämmelse till riksdagsordningen uttryckligen anges att ett ärende som väckts efter viss dag, förslagsvis 30 april, skall avgöras först under nästa riksmöte om inte det utskott till vilket ärendet hänvisats anser att ärendet bör behandlas under innevarande riksmöte.

Gällande regler

Genom särskilt beslut kan riksdagen till närmast följande lagtima riksmöte uppskjuta behandlingen av ett ärende. Budgetärende som gäller närmast följande budgetår får dock uppskjutas endast om det kan ske utan olägenhet för budgetregleringen. Uppskovsbeslut kan upprepas. Ett ärende skall dock avgöras före utgången av kalenderåret efter det då ärendet väcktes (RO 5:10).

Beslut att uppskjuta ett ärende fattas på framställning av utskott till vars handläggning ärendet hör. Utskottet skall inhämta yttrande från talmanskonferensen. Även utan framställning från ett utskott kan kammaren besluta om uppskov i samband med behandlingen av ett utskottsbetänkande (RO 5.10.1). Därvid behöver talmanskonferensens yttrande ej inhämtas.

Information om riksdagsarbetet

Motionen

I motion 1983/84:380 av Gunnar Björck i Värmdö (m) uttrycks farhågor om att den växelverkan mellan medborgaropinion och riksdagsaktiviteter som enligt motionen utgör ett väsentligt element i den demokratiska beslutsprocessen håller på att försvagas genom en alltför otillräcklig rapportering från riksdagen till medborgarna, samtidigt som politisk information och politisk påverkan med större eftertryck och skicklighet manipuleras av krafter utanför riksdagen. Motionen innehåller en analys av orsakerna till denna förändring och en diskussion om åtgärder för att öka intresset för riksdagsdebatterna. En sådan åtgärd kan enligt motionen vara att pröva vägar för att vitalisera kammardebatten. Motionären förordar att riksdagen skall uppdra åt talmannen att inbjuda representanter för massmedierna till överläggningar om ändamålsenliga åtgärder för att öka medborgarnas kännedom om riksdagens överläggningar och beslut.

Tidigare och pågående utredningsverksamhet

Riksdagens utåtriktade information har utretts av riksdagens informationsutredning 1973–1976. I samband härmed inrättades en riksdagens informationstjänst och en befattning som pressekreterare. Utredningen genomförde år 1974 ett försök med omfattande annonsering i dagspressen

rörande vissa riksdagsärenden. Sedan utredningen lagts ned genomfördes ytterligare ett försök år 1977 med annonsering. Den senare etappen leddes av en av talmanskonferensen tillsatt informationsgrupp. Förslag om ytterligare riksomfattande annonsering avvisades av talmanskonferensen 1979, bl. a. med hänsyn till resultat av den utvärdering av informationseffekten som genomförts och de förhållandevis stora kostnader annonseringen innebar. Informationsgruppen upphörde en tid därefter.

I maj 1980 tillsatte talmanskonferensen en grupp för utvärdering av riksdagens utåtriktade informationsverksamhet. Samtliga riksdagspartier var företrädda i översynsgruppen. Översynsgruppen, som gick igenom ett flertal informationsfrågor, ansåg att något ytterligare försök med riksomfattande försöksannonsering inte skulle genomföras med hänsyn till att kostnaderna bedömdes som alltför höga i förhållande till informationseffekten. Översynsgruppen förordade en hel del åtgärder till förbättring av informationsarbetet i riksdagen. Åtskilligt av vad gruppen föreslagit har sedermera genomförts av förvaltningskontoret.

I den regelbundna annonseringen i de i Stockholm utgivna dagstidningarna lämnas numera – bl. a. med anledning av förslag från den ovan nämnda översynsgruppen – upplysningar om var riksdagstryck och övrigt informationsmaterial tillhandahålls. Även utvidgade varianter av annonser med angivande av större för allmänheten intressanta ärenden förs in vid skilda tillfällen.

Genom en organisatorisk förändring år 1983 av riksdagens förvaltningskontor har de utåtriktade informationsverksamheterna samlats i en nybildad enhet under ledning av en informationschef i syfte att bl. a. effektivisera verksamheten. Samtidigt bildades en till informationsenheten knuten referensgrupp med representanter bl. a. för samtliga riksdagspartier. Referensgruppen behandlar bl. a. policyfrågor i informationsarbetet.

En av uppgifterna för den nyligen tillsatta folkstyrelsekommittén är att ta upp frågan om riksdagens ställning i den politiska debatten. I kommitténs direktiv (Dir. 1984:23) framhölls att diskussionerna i dagsaktuella politiska frågor förs i stor utsträckning på annat håll, i första hand i tidningar, radio och TV. Av direktiven framgår att kommittén bör undersöka möjligheterna av att snabbare kunna anordna debatter i dagsaktuella frågor.

Tidigare riksdagsbehandling

Riksdagen behandlade hösten 1983 en annan motion, 1982/83:412, av Gunnar Biörck i Värmdö (m), i vilken hade hemställts att riksdagen skulle låta utreda möjligheten att genom annonsering i pressen informera medborgarna om riksdagens behandling av och beslut i ärenden av allmänt medborgerligt intresse.

Konstitutionsutskottet hänvisade i sitt betänkande (KU 1983/84:10) till att

åtskilligt hade gjorts inom riksdagen under senare år för att förbättra informationen.

Utskottet förklarade sig instämma i motionärens syfte men ville med hänsyn till de åtgärder som redan vidtagits på området inte förorda något initiativ från riksdagens sida. Utskottet avstyrkte således motionen. Riksdagen följde utskottet.

Sammanförande av riksdagsmotioner efter ämnesområden

I motion 1982/83:423 av Sven-Gösta Signell (s) föreslås att de motioner som väckts främst under allmänna motionstiden bör föras samman efter ämnesområden och därefter tryckas i samlade häften. Nuvarande ordning där motioner helt oberoende av ämnen sammanförs i svåröverblickbara häften bör därför överges. Motionären pekar på de svårigheter vad gäller åtkomlighet och överblickbarhet som är en följd av den hittillsvarande ordningen. Inte minst för myndigheter, organisationer och intresserad allmänhet, men även riksdagsledamöter, bör en övergång till ämnesindelade motionshäften vara av värde. Motionären antar att föreslagen ändring kan innebära även kostnadsmässiga fördelar.

Remissyttranden över motionsförslaget har lämnats av riksdagsdirektören och förvaltningsdirektören. Enligt yttrandena skulle en ny rutin i motionshanteringen föranleda komplikationer som behöver utredas närmare. Som ett led i denna utredning tillämpar kammarkansliet efter den allmänna motionstidens utgång 1984 på försök ändrade rutiner beträffande motioner med anledning av särpropositioner.

Utskottet

Utskottet behandlar i detta betänkande vissa frågor rörande riksdagens arbetsformer.

I några under den allmänna motionstiden 1984 väckta motioner tas upp olika frågor gällande *utskottsorganisationen* i riksdagen.

Tre av motionerna rör ärendefördelningen mellan utskotten. En överflyttning av beredningen av medborgarskapsfrågor från socialförsäkringsutskottet till konstitutionsutskottet förordas i motion 1983/84:332 av Gunnar Biörck i Värmdö (m). Medborgarskapets betydelse för ett flertal bestämmelser i grundlag och i RO talar enligt motionären för en sådan överflyttning. Enligt motion 1983/84:2112 av Rune Rydén och Lennart Blom (båda m) bör riksdagen överväga att hänföra beredningen av samtliga datapolitiska frågor till ett utskott (yrkande 1). Detta skulle enligt motionärerna tillgodose behovet av en helhetssyn i dessa frågor. I motion 1983/84:2139 av Per Unckel (m) förordas en omfördelning av ärenden mellan konstitutions- och kulturutskotten så att ansvaret för alla massmediefrågor i fortsättningen skulle åvila konstitutionsutskottet (yrkande 2). Sambandet mellan massmediefrågorna

och yttrandefriheten motiverar en sådan omfördelning, framhåller motionären. I sammanhanget tar motionären också upp beredningen av mediefrågorna i regeringskansliet. Riksdagen bör enligt motionen som sin mening ge regeringen till känna att en överflyttning av mediefrågorna till justitiedepartementet är angelägen för att markera frågornas fri- och rättighetskaraktär (yrkande 1).

Ytterligare ett par frågor rörande utskottsorganisationen tas upp i motionerna 1983/84:1380 av Monica Andersson (s) och 1983/84:1382 av Görel Bohlin (m). I motion 1380 väcks fråga om att inrätta ett kommunalt utskott i riksdagen. Ledamöter med särskild erfarenhet av kommunal verksamhet skulle enligt motionen kunna placeras i ett sådant utskott. Effekterna för kommuner och landsting av framlagda förslag skulle då kunna belysas bättre. En ändrad benämning på trafikutskottet till kommunikationsutskottet föreslås i motion 1382. Som skäl för ändrad benämning anförs bl. a. bättre överensstämmelse med utskottets ansvarsområde.

Riksdagen beslutade våren 1983 ett flertal ändringar i RO:s bestämmelser om ärendefördelningen mellan utskotten. Ändringarna har trätt i kraft den 1 juli 1983. Reformen föregicks av utredning om utskottsorganisationen i en av talmanskonferensen tillsatt kommitté och av en omfattande beredning i konstitutionsutskottet.

Vissa av de i motionerna aktualiserade frågorna ägnades särskild uppmärksamhet under den tidigare utskottsbehandlingen. Beträffande beredningen av medborgarskapsärenden och gränsdragningen mellan konstitutionsutskottet och kulturutskottet i massmediefrågor stannade konstitutionsutskottet för lösningar i enlighet med de bestämmelser som nu gäller, men gjorde samtidigt vissa uttalanden rörande uppkommande gränsdragningsfrågor. I fråga om medborgarskapsärendena påpekade utskottet behovet av att inhämta yttrande från konstitutionsutskottet när socialförsäkringsutskottet bereder ärenden inom detta område med anknytning till grundlagarna. Vad gäller gränsdragningen mellan konstitutions- och kulturutskotten i massmediefrågor förutsatte utskottet att yttranden i dessa ärenden som regel skulle inhämtas från det utskott som inte hade det direkta beredningsansvaret. Utskottet tillade att det pågående arbetet med grundlagsregleringen av yttrandefriheten borde avvaktas. Vidare framhöll utskottet att det inte fanns anledning att bryta upp den gällande utskottsorganisationen genom att bilda nya utskott.

Även om de argument som motionärerna för fram till stöd för sina förslag om ändringar i ärendefördelningen och utskottsorganisationen i olika hänseenden är beaktansvärda, vill utskottet inte ta initiativ till nya ändringar innan ytterligare erfarenheter vunnits av den år 1983 genomförda reformen. Vad gäller gränsdragningen mellan konstitutions- och kulturutskotten i massmediefrågorna vill utskottet nämna att lagstiftningsarbetet rörande grundlagsregleringen av yttrandefriheten ännu inte är avslutat.

Beträffande den i motion 2139, yrkande 1, väckta frågan om beredningen

av massmedieärenden i regeringskansliet vill utskottet framhålla att enligt gällande ordning är det regeringen själv som beslutar om den närmare ärendefördelningen mellan departementen. Utskottet vill inte förorda ett uttalande till regeringen i frågan. Med hänsyn till vad utskottet ovan anfört avstyrker utskottet motionerna 1983/84:332, 1380, 1382, 2112, yrkande 1, och 2139.

I två motioner har uppmärksammats vissa frågor rörande *beslutsordningen i riksdagen*.

Enligt motion 1982/83:188 av Bertil Fiskesjö m. fl. (c) bör talmanskonferensen få i uppgift att göra en översyn av beslutsordningen i syfte att få fram regler som skall garantera att beslutsfattarnas åsikter i sakfrågan och inte tekniskt och taktiskt betingade uppläggningar av själva beslutsordningen skall fälla utslaget vid beslutstillfället. Utredningen bör enligt motionen bl. a. undersöka innebörden av och tillämpningen av den i riksdagen tillämpade s. k. eliminationsmetoden. Utredningen bör vara oförhindrad att ta upp också andra frågor som har med beslutsformerna att göra.

I det utredningsarbete som ligger till grund för RO ägnades valet av voteringsmetod åtskilligt intresse. Grundlagberedningen diskuterade olika alternativ, men stannade för att föreslå att ett bibehållande av den sedan gammalt i riksdagen tillämpade eliminationsmetoden. Denna metod hade enligt beredningen ett särskilt försteg framför andra voteringsmetoder eftersom den sedan länge tillämpats inte blott i riksdagen utan även inom kommunerna och i organisationslivet. Taktiska manövrer vid voteringarna hade enligt beredningen varit sällsynta. Beredningen kom fram till slutsatsen att andra voteringsmetoder i vart fall inte hade sådana förtjänster att de skulle kunna uppväga de nackdelar som skulle vara förenade med att bryta den dittillsvarande ordningen.

Enligt utskottets mening har de problem som kan uppstå i samband med eliminationsmetoden blivit ingående belysta i förarbetena till RO. Inte heller den kanske närmast till hands liggande alternativa voteringsmetoden, den s. k. seriemetoden, är helt tillförlitlig i de hänseenden som avses i motionen. Möjligheterna att undvika taktiska manövrer i beslutförfarandet är därför enligt utskottets mening, oavsett tillämplig voteringsmetod, ytterst beroende av beslutsdeltagarnas vilja att avstå från att av taktiska skäl stödja andra förslag än sådana som de från saklig synpunkt menar bör vinna bifall. Utskottet vill inte ta initiativ till en förnyad utredning av hithörande frågor, men vill betona vikten av att man såväl i arbetet i utskotten med att formulera yrkanden i hemställan som vid röstningen i kammaren inte låter taktiska överväganden rörande voteringsproceduren vara bestämmande.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1982/83:188.

En annan fråga rörande beslutsordningen har tagits upp i motion 1983/84:1410 av Ingegerd Troedsson m. fl. (m, s, fp, c, vpk). Motionärerna pekar på en möjlighet för endast ett litet antal ledamöter att, t. ex. vid ett fredagssammanträde för besvarande av interpellationer, tvinga fram votering av ett två gånger bordlagt utskottsbetänkande som egentligen skall

behandlas vid ett kommande arbetsplenum. Härigenom skulle riksdagen komma att fatta ett beslut som inte överensstämmer med majoritetens vilja. Det är avsaknaden av en generell kvorumbestämmelse som gör detta möjligt. En av flera tänkbara lösningar på problemet vid sidan av en generell kvorumregel skulle enligt motionen vara, att ett ärende inte får avgöras vid annat sammanträde än sådant som i kallelse och anslag angivits som arbetsplenum.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att RO bör innehålla någon form av spärr i det hänseende som motionärerna aktualiserat.

Problemet bör enligt utskottets mening inte lösas genom införande i RO av en generell kvorumbestämmelse. En sådan bestämmelse övervägdes av grundlagberedningen, som dock avstod från att lägga fram ett förslag därom, bl. a. med hänsyn till att detta skulle kunna leda till tidsförlust och besvär i kammararbetet. Det alternativa förslag som finns i motionen torde dock vara tillfyllest. Med hänsyn till karaktären hos andra i kammaren förekommande ärendetyper än utskottsbetänkanden och de särskilda regler som gäller för dessa kan ändringen begränsas till att avse endast utskottsbetänkanden. Utskottet förordar således, med tillstyrkande av det alternativa förslaget i motion 1983/84:1410, de ändringar i RO 2:6. 2:7 och 5:3 som framgår av *bilaga* till detta betänkande. Ändringarna bör kunna ske genom *ett* beslut av riksdagen och träda i kraft den 1 februari 1985.

I detta sammanhang vill utskottet ta upp ytterligare en fråga om ändring i RO:s bestämmelser.

Som framgår av utskottets redogörelse i recitavsnittet ovan, har utskottet uppmärksammat att förslag om att avgöra ett utskottsbetänkande efter endast en bordläggning ofta väcks av hänsyn till kammarens arbete och inte sällan på kammarkansliets initiativ. Talmannen har emellertid inte någon självständig förslagsrätt till sådant förkortat bordläggningsförfarande, utan kammarkansliet är hänvisat till att under hand ta kontakt med de olika utskotten och framställa önskemål om att utskottet skall väcka förslag i frågan.

Utskottet anser att prakiska skäl talar för att talmannen bör få rätt att i kammaren väcka förslag om att utskottsbetänkande skall avgöras efter endast en bordläggning, när detta är angeläget för planeringen av kammararbetet. Utskottet vill därför med utnyttjande av sin initiativrätt föreslå riksdagen att en bestämmelse härom införs i RO 5:1. För att förhindra överrumpling bör samtidigt föreskrivas att talmannens förslag skall föregås av samråd med utskottets presidium och att förslaget skall tillkännages för kammaren i samband med att ärendet anmäls för bordläggning samt att anteckning skall göras på kammarens föredragningslista i likhet med vad som gäller när utskottet framlägger motsvarande förslag. Sådana regler bör tas in i tilläggsbestämmelserna till RO 2.7.2 och 5.1.1. Utskottets ändringsförslag framgår av *bilaga* till detta betänkande. En av ändringarna berör huvudbestämmelse i RO. I likhet med vad utskottet förordat rörande ändringarna i

2:6, 2:7 och 5:3 bör också ändringen i 5:1 kunna ske genom ett beslut, så att samtliga här föreslagna ändringar kan träda i kraft den 1 februari 1985.

I motion 1982/83:693 av Sture Palm (s) tas upp förfarandet vid *uppskov med behandling av riksdagsärenden*. De frågor som motionären aktualiserar bör enligt utskottets mening övervägas närmare. Med hänsyn till att frågor rörande uppskovsinstitutet ligger inom ramen för folkstyrelsekommitténs uppdrag anser utskottet emellertid att resultatet av kommitténs arbete med riksdagsfrågorna bör avvaktas. Utskottet finner motionen besvarad med det anförda.

Frågor rörande *information om riksdagsarbetet* behandlas i motion 1983/84:380 av Gunnar Biörck i Värmdö (m). Motionären framhåller att den växelverkan mellan medborgaropinion och riksdagsaktiviteter som är ett väsentligt element i den demokratiska beslutsprocessen håller på att försvagas genom en alltför otillräcklig rapportering från riksdagen till medborgarna, samtidigt som politisk information och politisk påverkan med större eftertryck och skicklighet manipuleras av krafter utanför riksdagen. Olika åtgärder för att ändra detta förhållande diskuteras i motionen. En sådan åtgärd är enligt motionären att pröva åtgärder för att vitalisera kammardebatterna. En annan åtgärd skulle enligt motionen vara att hålla överläggningar med massmedierna i syfte att diskutera ändamålsenliga åtgärder.

Utskottet instämmer med motionären i angelägenheten av att riksdagens utåtriktade information sker i sådana former att den bidrar till att stimulera allmänhetens och massmediernas intresse för den debatt som förs i riksdagen. Det har emellertid på senare år gjorts ansträngningar för att förbättra informationen om riksdagens arbete. Så sent som 1983 bildades inom förvaltningskontoret i samband med en omorganisation en särskild informationsenhet i syfte att effektivisera informationsarbetet. Samtidigt bildades en till informationsenheten knuten referensgrupp med representanter bl. a. för samtliga riksdagspartier. Referensgruppen behandlar bl. a. policyfrågor i informationsarbetet.

Utskottet anser sig med hänsyn till redan vidtagna åtgärder inte nu böra ta ytterligare initiativ i frågan. Med anledning av vad som i motionen anförts rörande åtgärder för att vitalisera kammardebatterna vill utskottet även nämna att frågan om åtgärder i detta syfte f. n. prövas av folkstyrelsekommittén. I denna del kan motionen således anses tillgodosedd med hänsyn till det pågående utredningsarbetet.

I motion 1982/83:423 av Sven-Gösta Signell (s) tas upp en fråga om *sammanförande av motioner efter ämnesområden*. Främst de under allmänna motionstiden väckta motionerna bör enligt motionen sammanföras efter ämnesområden och därefter tryckas i samlade häften. Motionären pekar på de svårigheter vad gäller åtkomlighet och överblickbarhet som är en följd av den nuvarande ordningen.

Enligt utskottets mening vore det önskvärt att åstadkomma en sådan

ämnesvis sammanföring av motioner som förordas i motion 423. Av de remissyttranden som lämnats till utskottet i frågan framgår dock att en sådan ordning skulle vålla komplikationer i kammarens arbete och i tryckningsarbetet. Frågan bör därför utredas närmare.

Utskottet kan således i nuläget inte ta ställning till möjligheterna att ändra rutinerna vid motionshanteringen. Utskottet anser emellertid att denna fråga kan behandlas vidare inom konstitutionsutskottets arbetsgrupp för riksdagsfrågor i samarbete med kammarkansliet och förvaltningskontoret.

Utskottet anser motionen besvarad med det nu anförda.

Med anledning av att det lagförslag som utskottet lägger fram berör huvudbestämmelser i RO, vill utskottet slutligen erinra om bestämmelsen i 8 kap. 16 § regeringsformen. Som förutsättning för ändring genom endast ett beslut föreskrivs i nämnda bestämmelse att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter skall förena sig om beslutet.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *utskottsorganisationen, m. m.*
   att riksdagen avslår motionerna 1983/84:332, 1380, 1382, 2112, yrkande 1, och 2139,
2. beträffande *beslutsordningen i riksdagen, m. m.*
   a) att riksdagen avslår motion 1982/83:188 om beslutsteknik, m. m.,
   b) att riksdagen med bifall till motion 1983/84:1410 beslutar att i riksdagsordningen införa föreskrifter som förhindrar överrumplingsbeslut vid behandlingen av utskottsbetänkanden,
   c) att riksdagen beslutar att i riksdagsordningen införa föreskrift om rätt för talmannen att föreslå att utskottsbetänkande skall avgöras efter endast en bordläggning,
3. beträffande *uppskov med behandlingen av riksdagsärenden*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:693,
4. beträffande *information om riksdagsarbetet*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:380,
5. beträffande *sammanförande av motioner efter ämnesområden*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:423,
6. beträffande *lagändringar*
   a) att riksdagen antar det i *bilaga* intagna lagförslaget såvitt avser ändring i 2 kap. 6 och 7 §§ samt 5 kap. 1 och 3 §§ riksdagsordningen,

b) att riksdagen antar det i *bilaga* intagna lagförslaget såvitt avser ändring i tilläggsbestämmelserna 2.7.2 och 5.1.1 riksdagsordningen.

Stockholm den 22 november 1984

På konstitutionsutskottets vägnar
OLLE SVENSSON

Närvarande: Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Yngve Nyquist (s), Bertil Fiskesjö (c), Wivi-Anne Cederqvist (s), Hans Nyhage (m), Kurt Ove Johansson (s), Kerstin Nilsson (s), Gunnar Björck i Värmdö (m), Sven-Erik Nordin (c), Sture Thun (s), Elisabeth Fleetwood (m), Sören Lekberg (s), Lars Ernestam (fp) och Marie-Ann Johansson (vpk).

Särskilt yttrande

beträffande *beslutsordningen i riksdagen* (beslutsteknik, m. m.)

Bertil Fiskesjö och Sven-Erik Nordin (båda c) anför följande:

Som påpekats i motion 1982/83:188 är det en förutsättning för att den vid omröstning i riksdagen tillämpade eliminationsmetoden skall fungera tillfredsställande att de ledamöter, som ansluter sig till det förslag som enligt talmannens mening efter den första frågerundan kvarstår som huvudförslaget, avstår från att rösta i voteringarna om kontraproposition. Detta förfaringssätt är också gammal god praxis i riksdagen.

I samband med skattebesluten i december 1982 förekom det omfattande procedurdiskussioner i kammaren. Under debatten uttalade statsministern att socialdemokraterna vid omröstningen skulle vara beredda att bryta mot gällande praxis.

Det är enligt vår mening av yttersta vikt att motverka en återupprepning av sådana procedurdiskussioner som förekom 1982. Faran med sådana diskussioner är inte bara att de tar uppmärksamheten från de sakfrågor riksdagen har att besluta om och att de är tidsödande. De bidrar också i hög grad till att undergräva respekten för riksdagsordningens regler och sedan länge tillämpad praxis.

Utskottet har nu markerat sin inställning i frågan genom att uttala sig mot taktiska överväganden rörande voteringsproceduren. Skulle detta uttalande inte respekteras kan det bli nödvändigt att övergå till annan voteringsmetod.

Bilaga

Förslag till
Lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs i fråga om riksdagsordningen[1]

dels att 2 kap. 6 och 7 §§ samt 5 kap. 1 och 3 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att tilläggsbestämmelserna 2.7.2 och 5.1.1 skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
6 §	
Kallelse till annat sammanträde än som avses i 1 kap. 5 eller 6 § utfärdas av talmannen. Kallelsen skall anslås i riksdagens lokaler senast klockan 18 dagen före sammanträdet och minst fjorton timmar i förväg. Om synnerliga skäl föreligger, får kallelsen dock anslås senare. I sådant fall får sammanträdet hållas endast om mer än hälften av riksdagens ledamöter medgiver det.	Kallelse till annat sammanträde än som avses i 1 kap. 5 eller 6 § utfärdas av talmannen. *Av kallelsen skall framgå om sammanträdet är ett arbetsplenum vid vilket utskottsbetänkande får tas upp till avgörande.* Kallelsen skall anslås i riksdagens lokaler senast klockan 18 dagen före sammanträdet och minst fjorton timmar i förväg. Om synnerliga skäl föreligger, får kallelsen dock anslås senare. I sådant fall får sammanträdet hållas endast om mer än hälften av riksdagens ledamöter medgiver det.
7 §	
Talmannen skall till varje sammanträde låta upprätta föredragningslista över alla på kammarens bord vilande ärenden. Undantag får göras för ärende som antages bli behandlat inom stängda dörrar. Vid sammanträdet skall talmannen föredraga ärendena i den ordning vari de har tagits upp på föredragningslista. Med ärende jämställes val som skall förrättas vid sammanträdet.	Talmannen skall till varje sammanträde låta upprätta föredragningslista över alla på kammarens bord vilande ärenden. Undantag får göras för ärende som antages bli behandlat inom stängda dörrar. *Av föredragningslistan skall framgå om sammanträdet är ett arbetsplenum vid vilket utskottsbetänkande får tas upp till avgörande.* Vid sammanträdet skall talmannen föredraga ärendena i den ordning vari de har tagits upp på föredragningslistan. Med ärende jämställes val som skall förrättas vid sammanträdet.

[1] Riksdagsordningen omtryckt 1983:86.
Senaste lydelse av 5 kap. 1 § 1983:954.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
Tilläggsbestämmelse 2.7.2	
För varje ärende göres anteckning om bordläggning. Har utskott hemställt att ärende skall avgöras efter endast en bordläggning, anmärkes det särskilt.	För varje ärende göres anteckning om bordläggning. Har utskott *eller talmannen* hemställt att ärende skall avgöras efter endast en bordläggning, anmärkes det särskilt.
5 kap. 1 §	
Utskotts betänkande skall före ärendets avgörande bordläggas vid två sammanträden med kammaren, om ej riksdagen på utskottets förslag beslutar att ärendet skall avgöras efter endast en bordläggning. Bestämmelser om ytterligare bordläggning av utskottsbetänkande finns i 6 § andra stycket.	Utskotts betänkande skall före ärendets avgörande bordläggas vid två sammanträden med kammaren, om ej riksdagen på utskottets *eller talmannens* förslag beslutar att ärendet skall avgöras efter endast en bordläggning. Bestämmelser om ytterligare bordläggning av utskottsbetänkande finns i 6 § andra stycket.

Yrkande enligt 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen att lagförslag skall vila får framställas när utskottets betänkande över förslaget har anmälts i kammaren.

Tilläggsbestämmelse 5.1.1

Utskottsbetänkande får icke anmälas i kammaren förrän det har delats ut till riksdagens ledamöter.

Talmannen skall samråda med utskottets ordförande och vice ordförande innan han väcker förslag som avses i 1 § första stycket. När talmannen väcker sådant förslag skall detta anmälas i kammaren i samband med att utskottsbetänkandet anmäls till bordläggning.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
5 kap. 3 §	
Ärende i vilket överläggning äger rum får ej upptagas till avgörande förrän kammaren på talmannens förslag har funnit överläggningen avslutad.	Ärende i vilket överläggning äger rum får ej upptagas till avgörande förrän kammaren på talmannens förslag har funnit överläggningen avslutad. *Utskottsbetänkande får upptagas till avgörande endast vid sammanträde som i kallelse enligt 2 kap. 6 § och i föredragningslista enligt 2 kap. 7 § angivits som arbetsplenum.*

Ärende avgöres med acklamation eller, om ledamot yrkar det, genom omröstning. Fordras för beslut anslutning från särskilt flertal, skall ärendet alltid avgöras genom omröstning.

Avgörandet av ärende skall, om det behövs, delas upp på skilda beslut. Föreligger yrkande som avses i 1 § andra stycket att lagförslag skall vila och dessutom yrkande att förslaget skall förkastas, skall riksdagen pröva sistnämnda yrkande innan förslaget ställes under omröstning om omedelbart antagande.

Denna lag träder i kraft den 1 februari 1985.

Innehållsförteckning

Sammanfattning ... 1
Motionsyrkandena ... 1
Utskottsorganisationen, m. m. ... 2
Motionerna ... 2
Tidigare behandling ... 3
Beslutsordningen i riksdagen ... 5
Beslutsteknik, m. m. ... 5
Motionen ... 5
Gällande regler ... 5
Frågans tidigare behandling, m m. ... 6
Fråga om en generell kvorumregel ... 7
Motionen ... 7
Gällande ordning, m. m. ... 8
Bordläggning av utskottsbetänkanden ... 8
Frågeställningen ... 8
Gällande ordning, m. m. ... 8
Uppskov med behandlingen av riksdagsärenden ... 9
Motionen ... 9
Gällande regler ... 10
Information om riksdagsarbetet ... 10
Motionen ... 10
Tidigare och pågående utredningsverksamhet ... 10
Tidigare riksdagsbehandling ... 11
Sammanförande av riksdagsmotioner efter ämnesområden ... 12
Utskottet ... 12
Utskottets hemställan ... 17
Särskilt yttrande ... 18
Bilaga (lagförslag) ... 19